

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ**

***ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ ХХІ СТОЛІТТЯ
ОЧИМА МОЛОДІ***

**МАТЕРІАЛИ
*IV Міжвузівської студентської
наукової конференції***

20 травня 2020 року

Харків 2020

УДК 330
ББК 65.0
Т33

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Голова оргкомітету:

Прокопенко І.Ф. – ректор Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, академік НАПН України, доктор педагогічних наук, професор

Члени оргкомітету:

Радченко Л.П. – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент

Сідельнікова І.В. – професор кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат економічних наук, доцент

Гуцан Т.Г. – доцент кафедри економічної теорії Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат педагогічних наук, доцент

Мельникова О.В. – доцент кафедри економічної теорії, фінансів і обліку Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, кандидат педагогічних наук, доцент

Власенко Я.В. – член Ради молодих учених Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, магістрант 1 року навчання

*Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди
(протокол № 3 від 15 травня 2020 р.)*

Тенденції та перспективи розвитку економіки XXI століття очима молоді: матеріали IV Міжвузівської студентської наукової конференції (20 травня 2020 р., м. Харків). – Харків: ХНПУ, 2020. – 205 с.

У збірці представлено матеріали IV Міжвузівської студентської наукової конференції, присвяченої Дню науки. Дослідження учасників конференції розкривають актуальні проблеми економічної теорії. Розглядаються питання формування сучасної національної економіки в умовах глобалізації, процеси інноваційного розвитку на мікро- та макрорівнях, проблеми оптимізації фінансово-господарської діяльності суб'єктів підприємництва, теоретичні та практичні аспекти розвитку менеджменту та маркетингу в Україні.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори та їх наукові керівники.

УДК 330
ББК 65.0

© Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди, 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	7
Катречко А. В. КРЕАТИВНА ЕКОНОМІКА: ПЕРЕВАГИ ВПРОВАДЖЕННЯ ДЛЯ УКРАЇНИ	7
Кривенцова В. Г. ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	11
Сидоренко М. О. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	15
Біловус Р. В. АКТУАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИК ОЦІНКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ	17
Ільченко А. Р. ІТ-СТАРТАПИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	23
Крилова К. І. КОМП'ЮТЕРНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ	28
Репецька Ю. О. УДОСКОНАЛЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНИ	32
Міжерицький В. А. ОСОБЛИВОСТІ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ	36
Єрмоленко К.-А. В. ВПЛИВ ВИРОБНИЦТВА НА ЕКОЛОГІЮ КРАЇНИ	40
Борисенко В. О. ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ І БЕЗРОБІТТЯ В СУЧАСНІЙ ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	44
Ріпчанська К. Р. БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ, ВИДИ ТА ОСОБЛИВОСТІ В УМОВАХ СКЛАДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ	47
Таран О. Г. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ПРАЦІ	51
Чупир Ю. В. ЗОВНІШНЯ МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ ТА ЇЇ НАСЛІДКИ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	55
Деркач В. В. АНАЛІЗ ПРИЧИН ТА СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ ЗОВНІШНЬОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ	58

Біловус Роман Володимирович
ХНПУ імені Г.С. Сковороди
юридичний факультет, спеціальність «Економіка», 5 курс, група 51М
Науковий керівник – професор кафедри економічної теорії фінансів і
обліку, канд. екон. наук, доц. Радченко Л.П.

АКТУАЛІЗАЦІЯ МЕТОДИК ОЦІНКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Відкритість економік та глобалізація економічних відносин актуалізує питання конкурентоспроможності. Міжнародна конкурентоспроможність розглядається в західній економічній науці з середини 80-х рр. ХХ століття [1]. До того ж часу відноситься і створення відповідних інституційних структур як на національному рівні, так і на міжнародному в рамках інтеграційних угруповань.

Конкурентоспроможність національної економіки є найбільш загальним, інтегральним показником ефективності функціонування національного господарства та його суб'єктів. Саме підвищення національної конкурентоспроможності є сучасною парадигмою економічної політики більшості розвинених країн [2-4]. Класичний підхід до розуміння поняття конкурентоспроможності економіки зводиться переважно до концепції порівняльних переваг, за якою конкурентні переваги має та країна, структура витрат якої забезпечує здатність до виробництва товарів з нижчою собівартістю порівняно з іншими товарами та країнами [5].

Сучасний підхід до визначення рівня конкурентоспроможності країн зводиться до трьох основних методик. При першому методі розглядається показник питомої оплати праці, що є функцією таких характеристик як продуктивність праці, заробітна плата і валютний курс. За допомогою цих показників можна апроксимувати і зіставляти національні рівні витрат і цін, визначати зрушення в рівнях конкурентоспроможності країн:

$$ULC = W / Pr, \quad (1)$$

де ULC-питома оплата праці, W-заробітна плата, Pr-продуктивність праці.

Показник питомої оплати праці є універсальним показником конкурентоспроможності, тому що через продуктивність праці він характеризує ефективність виробництва, включаючи капіталоозброєність, технологічний рівень, інтенсивність інноваційного процесу.

Інші оцінки конкурентоспроможності економіки країни використовуються Всесвітнім економічним форумом (ВЕФ) для розрахунку індексу глобальної конкурентоспроможності (GCI). Основний метод, який використовується в проєкті ВЕФ - це міждержавний порівняльний аналіз, побудова зведених індексів на базі статистичної обробки великих масивів інформації по країнам світу [6].

Індекс конкурентоспроможності для кожної з країн розраховується як середньозважене від восьми субіндексів, що представляють вісім основних чинників: відкритість, уряд, фінанси, технологія, інфраструктура, менеджмент, праця, інституційне середовище. Кожен з факторів в свою чергу узагальнює велике число вихідних показників, що характеризують стан у відповідній сфері.

Всього налічується близько 200-х показників. Для розрахунку узагальнюючих субіндексів використовуються кількісні дані національної статистики та експертні бальні оцінки. При цьому для факторів: відкритість, уряд, фінанси, праця - кількісні дані враховуються з вагою $\frac{3}{4}$, експертні оцінки з вагою $\frac{1}{4}$. Для факторів: технологія та інфраструктура - співвідношення ваг обернене. З урахуванням всіх показників, будується «профіль» країни, який можна порівняти з аналогічними «профілями» інших країн. Тобто проводиться детальний аналіз кожної країни з метою виявлення її сильних і слабких сторін, встановлення причин, що гальмують економічне зростання і підвищення конкурентоспроможності.

Інтегровані індикатори конкурентоспроможності національної економіки одночасно є індикаторами економічної безпеки країни. Найбільш важливими з них є: скорочення обсягу ВВП на душу населення, частка обробних галузей в промисловому виробництві, в тому числі

часткамашинобудування, частка нової техніки в продукції машинобудування, обсягінвестицій до ВВП, витрати на НДДКР до ВВП, частка населення з доходами нижчепрожиткового мінімуму, тривалість життя, розрив між доходамивищого і нижчого соціальних верств, рівень безробіття, витрати з обслуговування зовнішнього боргу до ВВП, витрати з обслуговування внутрішньогоборгу до ВВП, доходи бюджету по відношенню до ВВП, дефіцит бюджету по відношенню до ВВП.

Світовий банк оцінює конкурентоспроможність країни за 9-ма критеріями (сума може скласти максимально 100 балів): політичний ризик (повернення грошей); економічні перспективи; зовнішня заборгованість; борг в зв'язку з дефолтом або реструктуризацією боргу; доступ до банківських ресурсів; доступ до ринків капіталу; надання форфейтингових послуг (табл. 1) [7].

Конкурентоспроможність країни розраховується за формулою: Кп (100 балів) = Іп (25) + Іе(25) + Із(10) + Іб(10) + Ік(10) + Іб.р.(5) + Іф(5) + Іфф(5).

Таблиця 1

Методика оцінки конкурентоспроможності країни Світового банку

Показники	Складові елементи	Критерій оцінки	Примітки
1. Політичнийризик, /п	Можливість неплатежів по поставкам продукції (надання послуг) Невиплати за позиками, фінансовими зобов'язаннями, дивідендах Неможливість репатріації вкладених капіталів	max = 25 балів	чим менше ризик, тим вище рейтингова оцінка
2. Економічні перспективи, /е	Прогноз розвитку на даний рік Прогноз нанаступний рік	max = 25 балів	
3. Зовнішня заборгованість, /з $З = А + (В \times 10) - (С \times 10)$	Відношення сумарного боргу країни до ВВП, (А) Відношення боргу до суми експорту, (В) Сальдо платіжного балансу за поточними операціями до ВВП	max = 10 балів	чим нижче чисельне значення за формулою, тим вище рейтинг
4. Борг у зв'язку з дефолтом або у зв'язку з реструктуризацією боргу, /д	Виконання (невиконання) фінансових зобов'язань або пролонгація	max = 10 балів	Максимальний бал отримують країни, у яких не було платежів; 0 балів - у кого невиконання

			фінансових зобов'язань або перенесений термін
5. Кредитний рейтинг (рейтинг платоспроможності за кредитними боргами), / к		max = 10 балів	максимум балів найбільш платоспроможним фірмам Оцінка за даними провідних рейтингових фірм світу і Moodys, Standart S Poof's, Fitsh)
6. Доступ до банківських ресурсів, / б	Відношення приватних, довгострокових, негарантованих позик до ВВП	max = 10 балів	Джерело оцінок «Global Development Finance»
7. Доступ до короткострокових фінансових ресурсів, / ф	Можливість отримання ресурсів на ринку капіталу без проблем Можливість отримання ресурсів на ринку капіталу без проблем в 95% випадків Доступ не складає особливих проблем Доступ можливий залежно від ситуації на ринку капіталу Доступ не виключається за визначених умов Доступ взагалі неможливий	max = 5 балів = 4 бали = 3 бали = 2 бали = 1 бал = 0 балів	
8. Доступ до форфейтингових послуг, / ФФ	Доступ не пов'язаний з ризиками	max = 5 балів	Джерела: Morgan Crenfell, Trade Finance, Standard Bank, відділення McKinsy

Альтернативний метод оцінки конкурентоспроможності запропонований Є. Ясіним, який виділив чотири видові групи конкурентоспроможності: 1) зовнішню конкурентоспроможність, 2) внутрішню конкурентоспроможність, 3) конкурентоспроможність за ресурсами, 4) конкурентоспроможність інститутів [8].

Зовнішню конкурентоспроможність Є. Ясін визначає як здатність економіки продавати товари і послуги на світових ринках, наявність в структурі експорту достатньої кількості товарів і послуг, що забезпечує стійкість платоспроможного балансу країни. В рамках даної видової групи можна виділити такий показник конкурентоспроможності як експорт. Він дозволяє визначити попит на вироблені товари на світовому ринку, а також сприяє

залученню в країну грошової маси. Для більш точного виміру зовнішньої конкурентоспроможності національної економіки в світовій практиці застосовується коефіцієнт виявлених порівняльних переваг RCA. Індекс Баласса визначається за формулою:

$$RCA_j = X_{ij} / X_{wj} : \Sigma X_{ij} / \Sigma X_{wj}, \quad (2)$$

де X_{ij} -експорт і-тої країни j-го товару, X_{wj} - світовий експорт j-го товару.

Даний індекс показує, що якщо частка країни у світовому експорті товару j (X_{ij} / X_{wj}) більше, ніж її частка в світовому експорті всіх товарів ($\Sigma X_{ij} / \Sigma X_{wj}$), то $RCA_j \geq 1$ і товар має порівняльну перевагу. Логіка індексу полягає в тому, що попередні і поточні торговельні потоки фактично вказують на сектори спеціалізації країни. Індекс дозволяє визначити конкурентні переваги країни без детального аналізу їх чинників. Але індекс не пояснює, чому існують порівняльні переваги.

Коефіцієнт чистого експорту розраховується за такою формулою:

$$RCA = (X_{ij} - M_{ij}) / (X_{ij} + M_{ij}) \quad (3)$$

де X_{ij} - експорт і-тої країни j-го товару, M_{ij} -імпорт і-тої країни j-го товару.

Якщо значення RCA менше нуля, то це свідчить про порівняльний недолік, а значення більше нуля про порівняльну перевагу.

Внутрішню конкурентоспроможність економіки країни Є. Ясін визначає як «...продаж на внутрішньому ринку при конкуренції з імпортом й іншимивітчизняними товарами, що забезпечують разом з експортом необхіднийрівень зайнятості та доходів населення. Продажі на внутрішньому ринкузабезпечують передумову зовнішньої конкурентоспроможності, але не її гарантії» [8].

В рамках конкурентоспроможності за ресурсами можна виділити три видовіпідгрупи, а саме: природні, трудові та виробничіресурси. Наявність певної кількості даних видів ресурсів еважливим фактором зростання конкурентоспроможності національної економіки.

Таким чином, можна зробити висновок, що фактори конкурентоспроможності сприяють більш якісному і стійкому зростанню

економіки. У зв'язку з цим необхідно відзначити, що чинники конкурентоспроможності національної економіки знайшли своє відображення в працях економічних мислителів задовго до становлення самого терміна конкурентоспроможність. В сучасних економічних умовах особливий інтерес мають як нові чинники конкурентоспроможності, так і зберегли актуальність фактори, виділені класиками економічної думки. Так, наприклад, експорт, який знайшов відображення в ідеї Е. Місселдена про роль позитивного торгового балансу, сьогодні є одним з найбільш важливих факторів підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Як зазначалося вище, він сприяє притоку в країну додаткових доходів і дозволяє країні зайняти певне місце на світовому ринку.

Список використаних джерел:

1. Porter M. E. The Competitive Advantage of Nations. New York : Free Press, 1990.
2. Офіційний сайт Глобальної федерації рад з конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://thegfcc.org>.
3. Офіційний сайт Національної ради з конкурентоспроможності (Ірландія) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.competitiveness.ie/>.
4. Офіційний сайт Інституту Стратегії та Конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.isc.hbs.edu/>.
5. A Theory of International Trade: Capital, Knowledge, and Economic Structures (Lecture Notes in Economics and Mathematical Systems)/ Wei-Bin Zhang// Publisher: Springer; 1 edition (February 29, 2000).
6. Індекс глобальної конкурентоспроможності [Електронний ресурс]. - [Режим доступу]: <https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report/>
7. Global Findex // The World Bank. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :<http://datatopics.worldbank.org/>
8. Yasin E., Yakovlev A. Competitive Capacity and Modernization of the Russian Economy. *Voprosy Ekonomiki*. 2004;(7):4-34// <https://doi.org/10.32609/0042-8736-2004-7-4-34>
9. Misselden, Edward Free Trade: Or, the Meanes to Make Trade Florish. 1622 London: Waterson.